

Stasi fikk god hjelp i Norge

Minst to nordmenn har rapportert til den østtyske etterrettingsorganisasjonen Stasi om Hansjürgen Wolf (52), som hoppet av fra DDR til Norge. Nordmennene leverte rapportene om Wolf til den østtyske ambassaden. Frigitte Stasi-dokumenter (under) viser at DDR også hadde andre kontaktnett i Oslo.

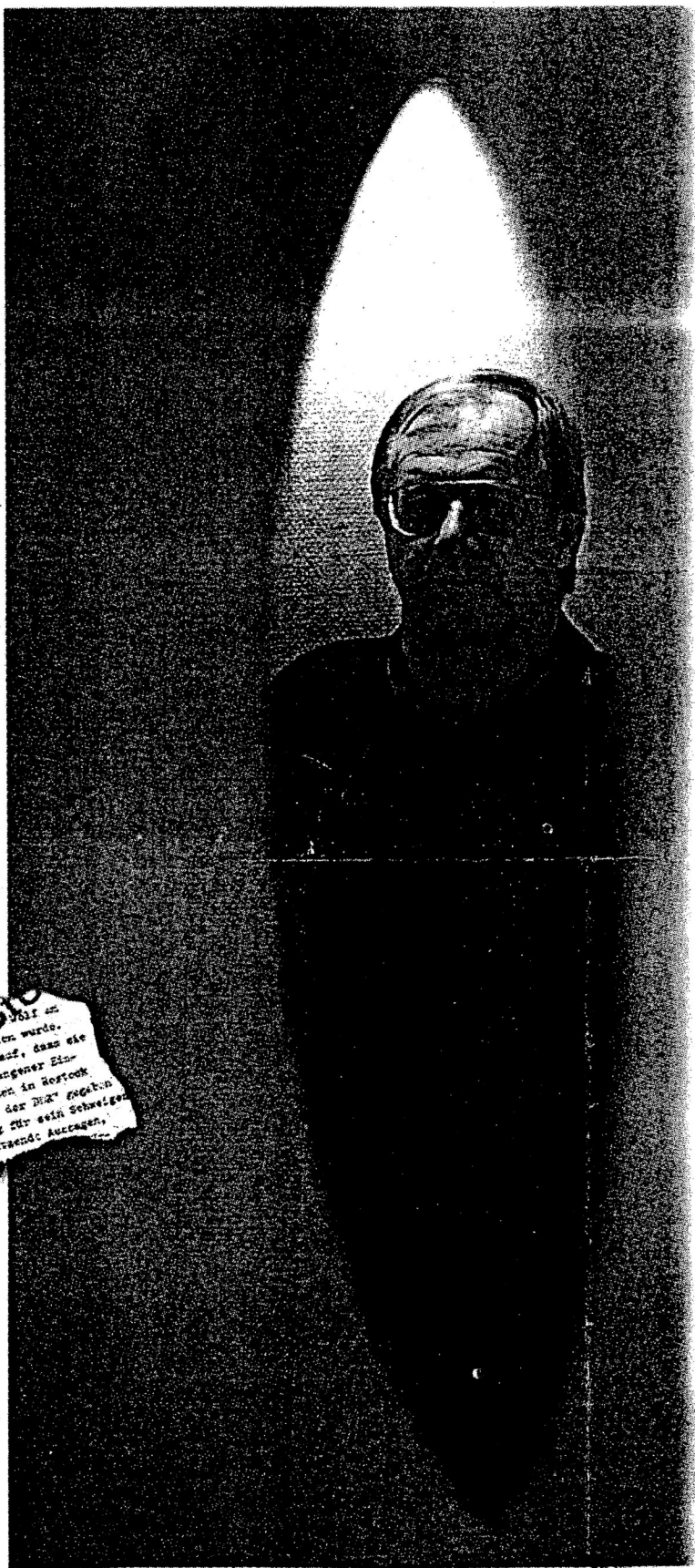
KOPIER BSI

...fotografieren, dass sie von ... Wolf an
... Wolf zu einem "restaurant" ... worden wurde.
... wie auch ihr Lebensgefühl ... während vergangener Ein-
... Informationen an den Buntarbeiterkongressen in Rostock
... hat, unter Druck zu setzen. Als Gegenleistung für sein Schweigen
... verlangte er von ihr gegebenenfalls autorisierende Aussagen.

Saken skal undersøkes

Overvåkingssjef Hans Olav Østgaard karakteriserer opplysningene om avhopperen Wolf som meget interessante. Overvåkingpolitiet sjekker om forholdene er straffbare.

Side 6

OVERVÅKET: Jeg kjenner identiteten til de norske venstreradikalerne som ga rap-
til østtysk etterretning, sier Hansjürgen Wolf. Foto:

Kodenavn «Utpresseren»

Stasi-dokumenter viser at minst to nordmenn rapporterte til Stasi om en østtysk forsøker som hoppet av til Norge i 1981.

TOR ARNE ANDREASSEN
STIG B. HANSEN (foto)

Forskeren Hansjürgen Wolf (52) hoppet av fra trossvarende DDR til Norge i 1981. Etter omveltningene i 1989 og samlingen av Tyskland fikk han i fjor sjansen til å se den østtyske etterretningstjenesten Stasis opplysninger om ham selv. Et kjempedokument på 1600 sider. Blandt de mange rapportene, både fra tiden før han hoppet av og etter, finnes det et titalls rapporter om to nordmenn som har oppsøkt den østtyske ambassaden i Oslo og avgitt rapporter om ham.

De to venstreradikale som handlet på oppdrag fra Stasi, sier Hansjürgen Wolf i sitt første intervju siden han kom til Norge for 14 år siden:

- De har fulgt med i hva jeg har gjort og snakket med folk jeg har vært i kontakt med og gitt et titalls rapporter. Den ene av de to er en kvinne fra Oslo. Den andre er en pensjonert mann som har vært medlem av Norges Kommunistiske Parti. Hansjürgen Wolf kjenner deres identitet, men sier han ikke ønsker hevn og derfor ikke vil si hva de heter.

Navn sladdet

Aftenposten får imidlertid se dokumentene med navnene sladdet. Ifølge Wolf har ingen av informantene hatt ledende stillinger på den norske venstresiden.

- Kvinnen har beskrevet et møte mellom oss to på en restaurant i Oslo. Hun hevder at jeg visste at hun rapporterte til Stasi, og at jeg brukte dette til å presse henne. Sannheten er at jeg ikke engang var i Oslo på dette tidspunktet, men på hytta hos noen venner, sier Wolf.

Stasis kodenavn på Wolf-rapportene «Erpresser» eller utpresseren, stammer sannsynligvis fra denne episoden. I Stasi-dokumentene nevnes også en annen Stasi-agent som hadde bygget opp et kontaktnett i Oslo. Denne agentens identitet er ikke kjent, men Wolf mener det er ting som tyder på at han var norsk.

Østersjøfestivalene

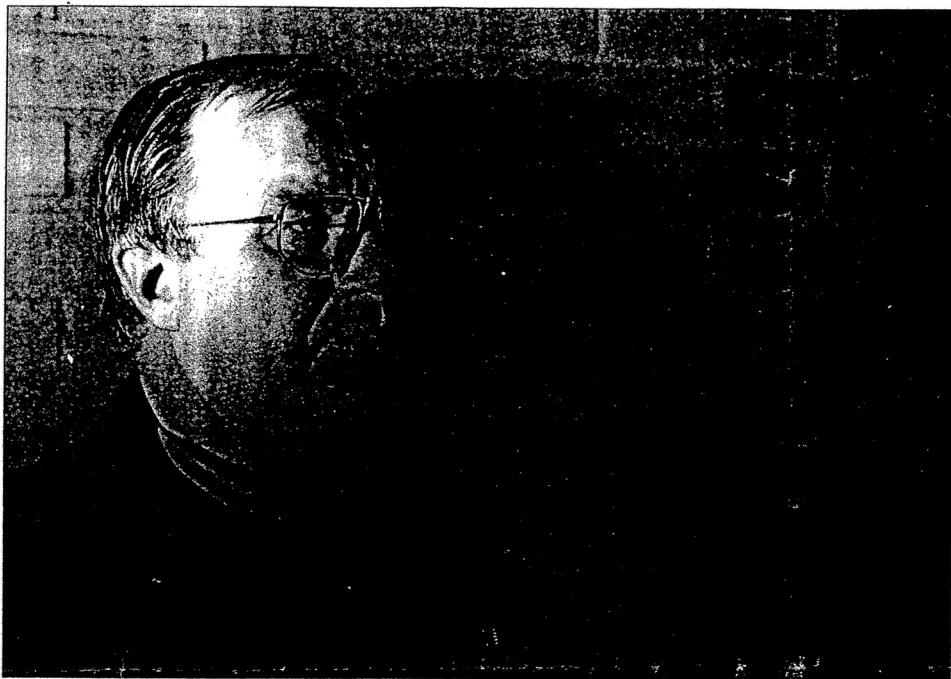
Wolf sier han gjenkjente de to nordmennene fra ferieturer som ble arrangert for nordmenn og andre utlendinger langs Øst-Tysklands Østersjøkyst

på slutten av 1970-tallet. Som andre ansatte ved Universitetet i Greifswald måtte Wolf fungere som tolk på disse tilstelningene.

Stasi var meget aktive ved festivalene rundt Rostock, sier Wolf.

- Man forsøkte ikke å verve agenter direkte, men skaffet seg kontakter de kunne spille på ved senere anledninger, blant annet i Norge.

Av Stasi-filen fremgår det også at

FØRSTE STASI-DOKUMENT: Hansjürgen Wolf var den 25. mars 1970 guide for Petter Graver, sjef for den norske militærmissjonen i Berlin og hans kone under deres besøk til Greifswald. De ble fulgt minutt for minutt av Stasi og avbildet med skjult kamera.

østtyskere som har vært i Norge på tilsynelatende legitimt grunnlag, har benyttet tiden i Norge til å skaffe seg informasjon om Hansjürgen Wolf. Deres rapporter har deretter gått til Stasi. Antallet rapporter om ham er spesielt stort i tidsrommet 1981 til 1985.

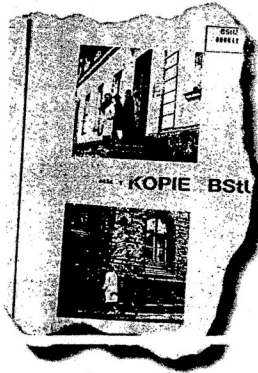
Negative rapporter

- Det som er gjennomgående, er de res hver etter å vise hvor dårlig det gikk med meg etter at jeg hoppet av, sier Wolf.

- Rapportene er fulle av feil og inneholder lite om sannheten.

Til tross for det stramme arbeidsmarkedet ved norske universiteter fikk Wolf etter hvert en stipendiatstilling ved Universitetet i Oslo og er i dag regionssekretær for Nasjonalforeningen for folkehelsen i Vestfold og Buskerud.

Hans kone og deres to barn fikk etter sterkt norsk press komme til Norge to år etter at han hoppet av. LO-formann Tor Halvorsen ba om at familien måtte slippes ut i et brev den

12. april 1983 og i forbindelse med daværende utenriksminister Sveinn Stråys besøk i DDR i november fikk Wolfs familie utreisestilletse.

Rekruttering

Hansjürgen Wolf forteller om systematisk rekruttering av forsvarere og st

denter til Stasi ved Universitetet i Greifswald, der han ledet avdelingen for nordisk historie.

- Alle som studerte skandinaviske forhold, enten det var økonomi, politikk eller historie, ble foreslått rekruttert. De mange som lot seg rekruttere, meldte tilbake til Stasi fra reiser i Skandinavia eller fra kontakt de hadde med skandinaver i Øst-Tyskland.

Wolf sier han etter hvert kom i sterk konflikt med systemet og bestemte seg i samråd med kona for at han skulle hoppe av dersom han fikk reise til Skandinavia. Sjansen bød seg da han fikk et stipendiat ved Universitetet i Oslo. Han reiste til Norge, og da stipendiet ble forlenget, fikk han merke en skjende interesse fra DDR-ambassadens folk i Oslo. I august 1981 tok han kontakt med Utenriksdepartementet og søkte om asyl.

Advarte Norge

Etter de første rutinemessige avhør med norsk politi kom turen raskt til overvåkingspolitiet.

- I avhørene med den norske sikkerhetstjenesten følte jeg meg trygg og fikk en følelse av at de tok vare på meg, i en for meg psykisk presset situasjon. Mens jeg i min kontakt med Stasi

alltid hadde fått frynsinger på ryggen, var det en gemyttelig og vennskapelig tone mellom meg og de norske etterretningsfolkene.

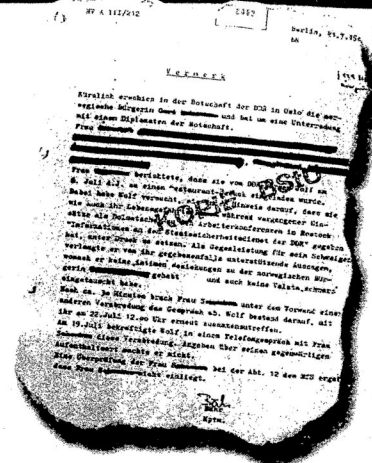
Wolf advarte nordmennene mot etterretningsarbeidet som var rettet mot Norge.

- Jeg var ikke ute etter å angi noen, men bidro med det jeg kunne av hensyn til rikets sikkerhet, sier Wolf. På dette tidspunktet var den østtyske ambassaden i Oslo blitt meget bekymret for ham. Blant annet ble daværende rektor Bjørn Waaler ved Universitetet i Oslo oppringt av ambassaden ved et par anledninger og spurt om hva som skjedd med Wolf. Waaler nektet å svare og fikk i en «offisiell briefing» en anmodning fra det norske overvåkingspolitiet om å holde tett overfor østtyskerne. Waaler ga senere Wolf sin referanse for å hjelpe ham

med å få en stipendiatstilling. All post Hansjürgen Wolf sendte til Øst-Tyskland, også før han hoppet av, fant han i fjor igjen blant Stasis dokumenter. Telefonsamtalene han hadde med sin kone før avhoppingen ble også avlyttet.

- Etter å ha lest Stasi-filen om meg selv har jeg i ettertid forstått at regimet var livredd for en ting, at saken skulle bli kjent, sier Wolf.

HOPPET AV: Den østtyske forskeren Hansjürgen Wolf hoppet av til Norge i 1981. Stasi-dokumenter han har fått tilgang til vitner om systematisk Stasi-overvåking av ham etter at han kom til Norge.

NORSK ANGIVER: En norsk kvinne ga ved flere anledninger opplysninger om Hansjürgen Wolf til østtyskerne. Stasi-dokumentene viser at de var skeptiske til opplysningene fra henne, og Wolf sier selv at 90 prosent av det hun sa, var ren fantasi.

Overvåkingssjef: - Meget interessant

Nordmenns eventuelle samarbeid med fremmede makters etterretning er meget interessant, sier overvåkingssjef Hans Olav Østgaard.

- Selv om den østtyske etterretningen ikke lenger utgjør noen trussel, er vi og de forskjellige kommisjonene som gransker dette området, meget interessert i opplysninger om hva den østtyske tjenesten drev med i Norge, og sammenholde det med det vi vet fra før, sier overvåkingssjefen til Aftenposten.

- Det er selvfølgelig også interessant å finne ut om det dreier seg om straffettslige forhold, sier han.

Østgaard bekrefter at det norske overvåkingspolitiet arbeider med å skaffe seg opplysninger fra Stasi-dokumentene, men går av naturlige grunner ikke ut offentlig med hva de konkret er ute etter.

- Vi forsøker å få tilgang etter våre behov, men det er klart at ved et så omfattende arkivsystem, er det ofte enklere å få muntlig informasjon fra dem som kjenner forholdene.

Østgaard sier at det utover 1960-1970-årene må ha vært såpass godt kjent for de fleste hva østtyskerne var ute etter med sine sponsete ferieturer til Østersjøen, at det ville være noe naivt ikke å forstå at dette var omfattet med en viss interesse fra Stasi.